

природи”, суб’єктного характеру сприйняття природних об’єктів і спрямування до непрагматичної взаємодії зі світом природи.

Відповідна діяльність здійснюється у даний час на базі хіміко-біологічного факультету Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

## **РОЗПОВІДЬ САМОВИДЦЯ ДАНИЛА КУЛИНЯКА**

**Познякова-Мочевус Е. М.**

**Член правління Тернопільської обласної «Просвіти» ім. Тараса Шевченка**

**e-mail: edita.poznyakova@gmail.com**

*30 років відділяють нас від «долетворно-трагічного 26 квітня 1986-го... І те, що ми не просто вижили, але, попри всі труднощі, будуємо нову, свою українську державу, долаючи Чорнобильську катастрофу, за великим рахунком можна-таки назвати перемогою. Великою перемогою. І значною мірою не лише нею, ай своїм життям ми завдячуємо саме тим героям, які, рятуючи світ в ті весняні дні від ядерної зими, вже загинули самі...»[1] Помер Данило Кулиняк 06 січня 2016 року.*

*В 30-ту річницю Чорнобильської катастрофи повернемося до витоків страшної біди людства вражаючою за силою творчої напруги історико-документальної поеми «Мічені атоми або Сліпий політ» Данила Кулиняка - поета, прозаїка, журналіста, публіциста, історика і еколога, одного із натхненників створення української екологічної організації «Зелений світ», члена Національної спілки письменників України (з 1987 року).*

*Ця «розповідь самовидця» сьогодні не втратила своєї актуальності.*

«...Чорнобиль починався задовго до аварії.  
Спочатку мав завершитись Чорнобиль наших душ.

Коли вождів і лідерів від пихи розпирало,  
А голоси тверезі глушив бравурний туш.  
**...До витоків, до витоків слід повертатись знову,**  
Коли почався розлад душ всеїдності вином,  
Реакцію восславивши спочатку ланцюгову,  
Щоб потім похмелитись прозріння полином.  
То ж коли над Чорнобилем ніч розірвало,  
Біля горла відчули ми ядерний ніж,  
Не дивуймось, що в нас ця трагедія сталась,  
Диво інше – що тільки тепер, не раніш». [1]

*Прозорі аналогії: радянська держава нагадує такий літак, яким керує такий пілот, який не знає ні кінцевої мети, ні мети свого польоту.*

«...Ввімкніть мені посадочні вогні!  
Ввімкніть вогні – я приладам не вірю!  
Сліпий політ закінчиться в багні,  
Якщо не мати в нім орієнтирів!  
**А у небі ж історії не літак, а народ!**  
Як жбурляло літак наш у повітряних ямах!  
**Як збивали нас з курсу кон'юктурні вітри!**  
Командир славослів'ям упивавсь до нестями,  
Ну а потім для нього – хоч трава не рости!...» [1]

*Повернімось до витоків...*

«...Біжить собі така звичайна річка  
Дорогою, що вибрала сама.

...Ріка пливе:

Глибинний витік предківської віри,  
Що в нашій підсвідомості живе.  
Вона – життя... І в неї вороги.  
Комусь схотілось їй змінити русло –  
Ріку загнати в штучні береги.  
...Нема прямої лінії в природі,  
Нема прямої стежки і в житті.  
Ой, не пряма ж дорога і в народу:  
Її ріка – це звивини круті.  
...Варто пам'ятати:  
Проблем багато, а ріка – одна.  
**Ріку й народ історія єдна.**  
...Кілька літ тому вибухами русло  
Зрівняли під лінійку на Ужі.  
А наслідки - рівчак, безводдя й пустка,  
Ще трохи - і почнуться міражі  
На Київському Поліссі, як в Сахарі.  
П'ять кілометрів - більше не змогли.  
**ЗА ЗЛОЧИНОМ ЗАВЖДИ ІДЕ ПОКАРА...**  
...Тікали звірі ошалілим стрибом.  
Ревли корови. Плакали малята,  
На вибухи хрестилися жінки.  
В Мартиновичах розвалилась хата,  
А в інших селах - вибило шибки.  
Летіли зграї перелітних птахів  
Над епіцентром - і упали вниз,  
Оглушені, безкрилі горопахи -  
Згоріли крила їхні, мовби хмиз.

Їх передсмертні крики потонули  
У грізнім гromі вибухів, як ніж  
Вони по серцю світу полоснули.  
Земля тремтіла, землю біла дріж.  
...Коли ж осінню стрічку річки рвали  
Заряди - завершавсь фатальний крок.  
На атомній врочисто відкривали,  
Розтявши стрічку, той четвертий блок.  
**До витоків, до витоків, до витоків, до витоків!**  
**В них корінь зла захований - такий життя закон.**  
Можливо, від отих руслорівняльних вибухів  
Здетонував реактор на кілька мегатонн.

... Почався дощ  
Після аварії надвечір  
падало червоне щось  
На наші голови і плечі:  
**То радіоактивний йод**  
**Та невідомі елементи**  
**Мій рідний мітили народ -**  
Такий фінал «експерименту».  
Пекло у горлі. Світ в очах кругами.  
Але від чого - ще не знав ніхто.  
І плакало кривавими сльозами  
Поліське небо в день квітневий той». [1]

*Закінчується поема зболеними і вистражданими словами, що звучать як заклинання і заповіт, як голос Бога і Природи, що має почути кожна людина, кожен житель планети:*  
**«Як останню підказку Природи я знесилений вловлюю шепіт:**

не

вбивайте

себе!

**Не вбивайте мене! Не вбивайте ріки Животвору!» [1]**

«У селах, де довелось побувати нам (*Чорнобильській групі спеціалізованої історико-культурної експедиції Мінчорнобиля України*) немає жодної живої душі, за винятком диких звірів, і тут особливо помітно, як швидко природа позбувається слідів діяльності людини й повертає те, що було колись завойоване двоногими. Якби нині людина зникла як вид на планеті, то через пів сотні років про нас нагадували б хіба що пам'ятники цивілізації на кшталт «саркофагу» над Прип'яттю. Про це слід пам'ятати завжди.

Коли ми виїздили з мертвого села Товстий Ліс, зовсім стемніло. На небі з'явився окраєць місяця, при освітлені якого на тлі неба чітко приступав тризуб церкви. Він тримав наше небо на золотих хрестах. Не стане його – і тягар наших гріхів, брили бездуховності впадуть на наші голови й розчавлять. Усього якийсь десяток кілометрів відокремлює два пам'ятники, створені людиною – «саркофаг» над четвертим блоком ЧАЕС і церкву а Товстому Лісі. Кожен з них уособлює певну епоху. Людина може здолати цю відстань пішки за годину, людство ж витратило на цей шлях понад двісті років. Між ними не лише простір і час – між ними наш вибір і наша доля» [1].

Література:

1. Данило Кулиняк «Тягар Чорнобильського неба».